

นวัตกรรมทางการศึกษาสำหรับวิชาประวัติศาสตร์ไทย EDUCATIONAL INNOVATIONS FOR THAI HISTORY SUBJECTS

Received: July 8, 2024

Revised: August 18, 2024

Accepted: August 19, 2024

ธราพงษ์ การกระโทก¹, ศักดิ์ดา ทองโสภณ² และ ศุภชัย สมนวน^{3*}

Tharapong Karnkatok¹, Sakda Thongsophon² and Supachai Somnual^{3*}

*Corresponding author, Email: supachais@buu.ac.th

บทคัดย่อ

การสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาสำหรับวิชาประวัติศาสตร์ไทยของผู้เรียน ให้ความสำคัญกับการเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21 คุณค่าประชาธิปไตย กระบวนการคิดเชิงระบบและการคิดเชิงวิพากษ์ บทบาทของผู้สอนควรให้ความสำคัญกับการผสมผสานระหว่างการอภิปรายในชั้นเรียน กระบวนการศึกษาทางประวัติศาสตร์ การออกแบบสื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัยและเปิดกว้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น ดิจิทัล อินเทอร์เน็ต สมาร์ทโฟน ระบบคลาวด์ เกมดิจิทัล และสื่อการเรียนรู้ในท้องถิ่น เป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์หลักฐานขั้นต้นและขั้นรอง โดยคำนึงถึงเงื่อนไขและปัจจัยสำคัญ ได้แก่ ความยากง่ายของหัวข้อและเนื้อหา ความสามารถที่แตกต่างกันแต่ละระดับชั้น ข้อจำกัดด้านระยะเวลาและความสามารถในการเข้าถึงข้อมูล และวางบนพื้นฐานของการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ความสนใจ และการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน

คำสำคัญ: วิชาประวัติศาสตร์ไทย, นวัตกรรมทางการศึกษา, การเรียนรู้บนฐานนวัตกรรม

^{1,2,3} อาจารย์, โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ”, มหาวิทยาลัยบูรพา

^{1,2,3} Lecturer, Piboonbumpen Demonstration School, Burapha University

Abstract

Creation of educational innovation for Thai history subjects for students emphasize citizenship in the 21st century, democratic values, systems thinking and critical thinking. The role of the teacher should focus on integrating of classroom discussions, historical study process and design of modern and open teaching materials such as digital, internet, smartphones, cloud, local learning materials and digital games. It is the basis for primary and secondary evidence analysis. Taking into account the conditions and important factors included the difficulty of the topic and content, different abilities of learners at each level, time limitations, learners' accessibility to information laid on the basis of giving learners the opportunity to seek knowledge of their own, learner's interest, and active participation in classroom.

Keywords: Thai history subject, Educational innovation, Learning on innovation

บทนำ

การศึกษาวิชาประวัติศาสตร์ในอดีตให้ความสำคัญกับมุมมองการสร้างความรู้ความเข้าใจเพื่อประโยชน์ในการจัดระเบียบทางสังคม (Social order) ผ่านการถ่ายทอดเรื่องราวและเหตุการณ์ในอดีตเพื่อผลิตซ้ำชุดคุณค่าทางสังคม (Social value) เพื่อสร้างความรู้สึกร่วมกันระหว่างตัวผู้เรียนกับประเทศ (Piña, 2018) ตลอดจนเสริมสร้างกระบวนการทางความคิดทั้งการคิดเชิงระบบ (Systematic thinking) และความคิดเชิงวิพากษ์ (Critical thinking) สามารถเชื่อมโยงเหตุการณ์ต่าง ๆ ในอดีตและร่วมสมัยได้ด้วยสร้างโลกทัศน์แบบองค์รวม (Holistic approach) ทั้งในระดับโลก ประเทศ ภูมิภาค และตัวผู้เรียน จนนำไปสู่การตัดสินใจวิเคราะห์และตัดสินใจทางความคิดและเป็นผู้ตัดสินใจที่ดีได้ (Good decision maker) ขณะเดียวกันต้องสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนมีความสนใจและกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้อย่างต่อเนื่องด้วยเครื่องมือที่หลากหลาย (Suslov et al. 2017) ทั้งนี้ จุดร่วมสำคัญของทั้งสองระยะที่เห็นได้อย่างชัดเจนของการศึกษาประวัติศาสตร์ทั้งในอดีตและปัจจุบันยังคงมุ่งให้ความสำคัญในการสร้างความเป็นพลเมือง (Citizenship) สามารถเสริมสร้างระเบียบวินัย (Discipline) เป็นหลัก

นอกจากจุดมุ่งหมายของการศึกษาประวัติศาสตร์ที่เปลี่ยนแปลงไปบางส่วนแล้วยังพบว่า วิธีการบรรยายที่เป็นแนวทางการสอนแบบดั้งเดิม (Tradition) เปลี่ยนแปลงไปสู่การให้ความสำคัญกับการถกเถียงอภิปราย (Discussion) และการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) มากยิ่งขึ้น ขณะเดียวกันรูปแบบการจัดการเรียนการสอนและเครื่องมือหรือสื่อการเรียนสอนวิชาประวัติศาสตร์เปลี่ยนแปลงไปโดยมุ่งมีตัวแปรสำคัญคือ นวัตกรรมการเรียนรู้ (Learning innovation) ของผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลงไปตามความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและดิจิทัล ส่งผลให้พฤติกรรมการเรียนรู้และการรับสื่อของผู้เรียนเปลี่ยนแปลงไป และผู้เรียนแต่ละบุคคลอาจมีความสนใจในประเด็นที่แตกต่างกัน ทำให้โรงเรียนและผู้สอนต้องปรับตัวทั้งการวางแผนการจัดการเรียนการสอนและบทบาทของผู้สอนในชั้นเรียน

กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สำหรับผู้เรียน และมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดการเรียนรู้ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) และต่อมาสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

ได้จัดทำแนวการจัดกิจกรรม Active learning ที่เสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์: ประวัติศาสตร์ชาติไทย (พ.ศ. 2563) เพื่อเป็นกรอบแนวทางสำหรับให้โรงเรียนและผู้นำนำไปใช้ในการออกแบบการจัดการเรียนการสอนและการวัดและประเมินผลในชั้นเรียน

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันในทางปฏิบัติยังมีช่องว่างของผู้สอนสำหรับผู้เรียน ทั้งความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของตัวผู้สอนที่ต้องการ เทคนิควิธีการทางประวัติศาสตร์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน ทั้งการอภิปราย และการใช้สื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัย สอดคล้องกับสาระสำคัญของเนื้อหาและตัวชี้วัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ในวิชาประวัติศาสตร์ จึงเป็นที่มาของการศึกษาเพื่อให้ข้อเสนอการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาสำหรับวิชาประวัติศาสตร์ไทยของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในครั้งนี้

บทบาทของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์บนฐานนวัตกรรม

ในการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ ควรเปลี่ยนบทบาทของตนเองจากเป็นผู้นำเสนอข้อมูลหรือผู้บรรยาย (lecturer) ฝ่ายเดียว เปลี่ยนเป็น “ผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator)” ในการจัดการเรียนการสอน คอยกระตุ้นให้เกิดกระบวนการนำเสนอ การอภิปรายถกเถียง การคิดวิเคราะห์ พินิจพิเคราะห์อย่างลึกซึ้ง และตกผลึกทางความคิดให้กับตัวผู้เรียน ซึ่งความท้าทายอาจเกี่ยวข้องกับประเด็นที่มีความท้าทายมักเกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่มีความอ่อนไหวและอาจเป็นข้อถกเถียง เช่น การเมือง ข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ และมุมมองต่าง ๆ ต่อประเด็นเหล่านั้น ผู้สอนมีบทบาทหน้าที่สำคัญตั้งแต่การวางแผนการเรียนการสอนในห้องเรียนให้สอดคล้องกับมาตรฐานของหลักสูตรแผนการศึกษาและการประเมินผลสัมฤทธิ์ในระดับชาติ คุณลักษณะที่สำคัญพื้นฐานของผู้สอนจึงมีนัยสำคัญต่อความสำเร็จ ได้แก่ ทักษะการสื่อสารที่ดี (Communication skill) ภาวะผู้นำ (Leadership skill) (Desinguraj & Kumar, 2021)

นอกจากนี้ ข้อคำนึงที่สำคัญสำหรับการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในปัจจุบัน ผู้สอนต้องคอยสนับสนุนให้ผู้เรียนใช้การคิดอย่างมีวิจารณญาณกับเหตุการณ์ที่เรียนรู้และสรุปผล สนับสนุนให้ผู้เรียนใช้การคิดอย่างมีวิจารณญาณกับเหตุการณ์ที่เรียนรู้และสามารถสรุปผลการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ คำนึงเสมอว่าการเรียนการสอนจะเป็นโอกาสในการพัฒนาวิธีการทางปัญญาในการจดจำวันที่และเหตุการณ์ในลักษณะที่ง่าย สนุกสนาน และระยะยาว ใช้วิธีการสอนที่ดึงดูดความสนใจของผู้เรียนในขณะที่เกิดกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดและตอบคำถาม ตลอดจนให้ความสำคัญกับการทำงานเป็นทีม การแสดงออกซึ่งความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน (Moreira, Alves, and Duarte, 2022) ในการเตรียมความพร้อม การวางแผน บทเรียนอย่างมีประสิทธิภาพเป็นส่วนสำคัญของกระบวนการเรียนการสอน ผู้สอนต้องมีความพยายามให้ผู้เรียนทุกคนมุ่งมั่นสู่ความเป็นเลิศ มุ่งเน้นการออกแบบการสอนที่มีส่วนร่วมอย่างสมบูรณ์ แผนการสอนควรประกอบด้วยผลการเรียนรู้ ความรู้เดิม คำถามเบ็ดเตล็ด วิธีการสอน แบบทดสอบ กิจกรรม ส่วนการโต้ว่าท้วงติงอภิปราย และงานเขียนที่ได้รับมอบหมายในชั้นเรียน แผนการสอนที่มีประสิทธิภาพของการดำเนินการสืบหาที่ในห้องเรียนย่อมสร้างความสนใจในวิชาประวัติศาสตร์ (Desinguraj & Kumar, 2021)

การสอนแบบอภิปราย (Discussion method) เป็นการสอนโดยให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาย่างใดอย่างหนึ่งหรือประเด็นข้อสงสัยโดยมีครูเป็นผู้ประสานงาน วิธีการสอนแบบอภิปรายนี้ จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดเป็น พุดเป็น และเสริมสร้างบรรยากาศความเป็นประชาธิปไตยในชั้นเรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักคิด วิเคราะห์ วิวิจารณ์ ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

เสริมคุณลักษณะนักประชาธิปไตย ให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ และไม่เบียดเบียน การเรียนวิชาประวัติศาสตร์ บทบาทของผู้สอนในชั้นนำเข้าสู่หัวข้อการอภิปราย จะทำหน้าที่กระตุ้นหรือ ปลุกเร้าความสนใจของผู้เรียนให้มีความสนใจร่วมอภิปรายแสดงความคิดเห็น หรืออาจเป็นการแบ่งบทบาท สมมติโดยผู้สอนมอบหมายในฝ่ายหนึ่งนำเสนอข้อมูล รายงาน หรือผลการจัดทำโครงการ ซึ่งมีหลักฐาน ทางประวัติศาสตร์ที่น่าเชื่อถือ ส่วนในขั้นตอนของการอภิปรายในชั้นเรียน จะให้ผู้เรียนที่ได้รับฟังข้อมูล ที่นำเสนอตั้งคำถาม หรือแสดงความคิดเห็นโต้แย้งข้อมูลที่นำเสนอด้วยหลักฐานอื่น ๆ และให้ผู้สอนทำหน้าที่ ตัดบทถกเถียงในชั้นเรียน และสรุปผลการอภิปราย รวมทั้งให้ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปสาระสำคัญและ แนวคิดที่ได้จากการอภิปราย (บุญชม ศรีสะอาด, 2537; มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ม.ป.ป.)

ในการสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้เกิดการเรียนรู้เหตุการณ์ต่าง ๆ เพื่อนำมาการอภิปรายและ ถกเถียง และเชื่อมโยงกับสถานการณ์ในปัจจุบัน มุ่งเน้นการสอนแบบมีส่วนร่วม (Engagement) ระหว่างผู้เรียนกับ ผู้สอน รวมทั้งต้องฝึกให้ผู้เรียนสามารถค้นหาข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์นำมาใช้ในการอ้างอิงได้อย่างชัดเจน ใน กระบวนการจัดการเรียนการสอนหน้าชั้นเรียน นอกจากการบรรยายเนื้อหาสาระทางประวัติศาสตร์ในหัวข้อต่าง ๆ ควรเปิดพื้นที่การอภิปราย ถกเถียง และมีบทบาทของการเป็นที่ปรึกษาหรือโค้ชในการแสวงหาข้อมูล หมั่นคอย สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ สร้างประเด็นที่ท้าทายต่อการเรียนรู้ และสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้เรียนอยู่เสมอ รวมทั้งผู้สอนต้องคอยให้คำแนะนำ ส่งเสริมการอภิปราย และการเคารพความคิดเห็นหรือมุมมองผู้เรียน ซึ่งกันและกัน รวมทั้งให้ผู้เรียนศึกษาเพิ่มเติมด้วยหนังสือเสริมการเรียนรู้หรือสื่ออื่น ๆ ที่มีข้อมูลทันสมัย ต่อเหตุการณ์หรือหัวข้อนั้น ๆ ทั้งในโรงเรียนและที่บ้าน (Leadership skill) (Desinguraj & Kumar, 2021)

ดังนั้น โดยสรุปบทบาทของผู้สอนที่ควรปรับเปลี่ยนจากการเน้นการบรรยายแบบดั้งเดิมและเป็นผู้ส่ง มอบความรู้เพียงอย่างเดียว ไปสู่บทบาทใหม่ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์บนฐานนวัตกรรม มีดังนี้

1. บทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ในกระบวนการอภิปรายเชิงสร้างสรรค์ ทั้งการเสนอหัวข้อ กระตุ้นการอภิปราย และตักตวงองค์ความรู้ร่วมกันเพื่อพัฒนาทั้งองค์ความรู้ ทักษะ และ คุณลักษณะของผู้เรียนไปพร้อมกัน ได้แก่ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดเชิงวิเคราะห์และสังเคราะห์ การแก้ปัญหา การคิดเชิงระบบ การคิดเชิงวิพากษ์ และการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง การเคารพในความคิดเห็น ซึ่งกันและกัน เป็นต้น

2. บทบาทเป็นผู้สนับสนุน (Supporter) การเรียนรู้เชิงปฏิบัติให้ผู้เรียนเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ ที่หลากหลายและเหมาะสมกับแต่ละประเด็นศึกษา สำหรับนำมาใช้ในกระบวนการเรียนรู้และอภิปราย ในห้องเรียน ทำให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกันทั้งผู้สอนและผู้เรียน

3. บทบาทเป็นที่ปรึกษา (Advisor) เมื่อมีประเด็นข้อคำถามหรือสงสัย รวมทั้งแนะนำแนวทางการ เรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสม

4. บทบาทเป็นผู้พัฒนาหลักสูตรและแผนการสอนของโรงเรียนให้สอดคล้องกับแผนการศึกษา ระดับชาติ ให้เชื่อมโยงกับบริบทแวดล้อมและสถานการณ์ที่ทันสมัย

5. บทบาทในการเป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจ (inspiration) ให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักในคุณค่าและ มีความสนใจต่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ไม่เกิดความเบื่อหน่ายหรือมองว่าไม่สำคัญ

นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์

กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำและเผยแพร่ “แนวการจัดการกิจกรรม Active learning ที่เสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์: ประวัติศาสตร์ชาติไทย” เป็นชุดกิจกรรมที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะทางประวัติศาสตร์ 3 ขั้นตอน คือ ขั้นการรู้จักหลักฐานที่หลากหลาย (Sourcing) ขั้นการประเมินคุณค่าของหลักฐานหรือการวิพากษ์หลักฐาน (Corroboration) และขั้นการวิเคราะห์สังเคราะห์โดยใช้ข้อมูลผ่านการวิพากษ์กับข้อมูลอื่น ๆ (Contextualizing) หรือรวมเรียกว่า “ทักษะทางประวัติศาสตร์ 1S2C” เพื่อเป็นแนวทางและแรงบันดาลใจให้แก่ผู้สอนที่จะมีต้นแบบในการพัฒนาและปรับเสริมรูปแบบการสอน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563) ซึ่งถือได้ว่าเป็นแนวทางจัดการเรียนการสอนที่มีความสอดคล้องกับการศึกษาประวัติศาสตร์ในศตวรรษที่ 21 ที่มีความสอดคล้องกับข้อเสนอให้ดำเนินการ 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นทบทวนประวัติศาสตร์ ขั้นวิเคราะห์ประวัติศาสตร์ ขั้นสังเคราะห์ประวัติศาสตร์ และขั้นเผยแพร่ประวัติศาสตร์ ทั้งนี้ ชุดกิจกรรมดังกล่าวเพื่อให้ผู้เรียนเกิด “ทักษะทางประวัติศาสตร์” ตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

ทักษะทางประวัติศาสตร์ หมายถึง ความสามารถ ความชำนาญในการรวบรวมหลักฐานต่าง ๆ การประเมินค่าหลักฐาน การฝึกคิดวิเคราะห์ตามบริบททางประวัติศาสตร์ คือ การต้องรู้จักบุคคล เวลา สถานที่ และรู้จักเชื่อมโยงข้อมูลจากหลักฐานที่ได้รับกับองค์ความรู้ต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจนทักษะทางประวัติศาสตร์เป็นทักษะการคิดวิเคราะห์ในมิติประวัติศาสตร์เน้นการตั้งคำถามตลอดเวลา ไม่ใช่เพียงการนำข้อมูล หลักฐานที่รวบรวมได้มาเรียงต่อกันทักษะทางประวัติศาสตร์ 1S2C จึงเป็นทักษะที่ผู้สอนต้องจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถอย่างเชี่ยวชาญในการใช้ความคิดที่เป็นกระบวนการ เป็นเหตุเป็นผล มีวิจรรย์ญาณ เปิดกว้างทางความคิดเห็น เพื่อสืบสอบเรื่องราวบนพื้นฐานข้อมูลหลักฐาน ข้อเท็จจริงที่ปรากฏประกอบด้วยทักษะที่เป็นลำดับขั้นตอน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563) ประกอบด้วย

ขั้นการรู้จักเอกสารหลักฐานที่หลากหลาย (Sourcing) หลักฐานเป็นพื้นฐานสำคัญของการสืบค้นประวัติศาสตร์ กระบวนการรวบรวมข้อมูลหลักฐานจากแหล่งต่าง ๆ ผู้สอนควรจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการสืบค้นข้อมูล วางแผนรวบรวมข้อมูลหลักฐานจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งหลักฐานขั้นต้น คือ หลักฐานที่เกิดร่วมสมัยกับเหตุการณ์นั้น ๆ หรือมีการบันทึกร่วมสมัยกัน และหลักฐานชั้นรอง คือ งานเขียนที่ใช้หลักฐานขั้นต้นมาศึกษาวิเคราะห์ แสดงความคิดเห็น เกิดขึ้นภายหลังเหตุการณ์ หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่อาจพบได้ใกล้ตัว เช่น เอกสารทางราชการ บทความในหนังสือพิมพ์ การสัมภาษณ์ ภาพถ่าย ข้อมูลที่ได้จากการสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต โบราณสถาน โบราณวัตถุ เป็นต้น

ขั้นการประเมินค่าของหลักฐาน (Corroboration) เป็นกระบวนการตรวจสอบประเมินค่าเนื้อหาและข้อมูลที่ปรากฏจากข้อมูลภายในหลักฐานเอง เช่น การตรวจสอบ วัน เดือน ปี ที่ผลิตหรือสร้างเอกสาร การตรวจสอบชื่อบุคคล สถานที่ที่ปรากฏ การเทียบศักราชในเอกสาร การตรวจสอบความน่าเชื่อถือ ทัศนคติของผู้เขียน ข้อเท็จจริง การบิดเบือนข้อมูล ความหมายที่แท้จริง เป็นต้น ขั้นตอนนี้ให้ความสำคัญโดยเฉพาะมิติความน่าเชื่อถือทัศนคติของผู้เขียนข้อเท็จจริง การบิดเบือนข้อมูล ความหมายที่แท้จริง ถือเป็นขั้นตอนสำคัญที่ผู้เรียนจะได้ฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดพิจารณาความน่าเชื่อถือ ตามตรรกะและความสมเหตุสมผล

ขั้นการเปรียบเทียบข้อมูลจากหลักฐานที่หลากหลาย (Contextualizing) คือ กระบวนการสอบทานเปรียบเทียบเนื้อหาและข้อมูลที่ได้จากหลักฐานนั้น ๆ กับหลักฐาน เอกสาร ข้อมูลแวดล้อมอื่น ๆ เพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงหรือความจริงทางประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของเหตุการณ์ สาเหตุที่ทำให้เกิดเหตุการณ์ ความ

เป็นไปของเหตุการณ์ ผลของเหตุการณ์ เป็นต้น โดยอาจจัดกระบวนการให้ผู้เรียนได้เปรียบเทียบเอกสารกับหลักฐานอื่น ๆ เช่น ระหว่างหลักฐานภาพถ่าย แผนที่โบราณ ข้อมูลที่ได้จากการสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต ฯลฯ ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์ การเปรียบเทียบชุดข้อมูล และการสังเคราะห์ข้อมูลสรุปเรื่องราวที่ได้ศึกษาตามตรรกะความน่าเชื่อถือจากหลักฐานที่ปรากฏ

นอกจากการบรรยายและตั้งประเด็นหัวข้อการอภิปรายแล้ว รูปแบบการจัดกิจกรรมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อฝึกให้ผู้เรียนมีทักษะดังกล่าวมีหลากหลาย อาทิ การมอบหมายให้ผู้เรียนทำโครงงานประวัติศาสตร์ เป็นกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะการศึกษาค้นคว้า และลงมือปฏิบัติด้วยตนเองตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจ โดยมีผู้สอนเป็นผู้กระตุ้น แนะนำให้คำปรึกษา แก่ผู้เรียนในกระบวนการทำงานทุกขั้นตอน ตั้งแต่การเลือกและกำหนดหัวข้อเรื่องที่จะทำการศึกษาค้นคว้า การวางแผนการดำเนินงาน การกำหนดขั้นตอนการทำงาน การสำรวจรวบรวมข้อมูล การตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูลและการออกแบบการนำเสนอผลงาน และการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น เช่น โรงเรียน วัด มัสยิด โบสถ์ อนุสาวรีย์ ตลาด ย่านการค้า แหล่งชุมชนโบราณ บ้ายจารึก พิพิธภัณฑ์ ในท้องถิ่น การประกอบอาชีพ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี หรืออาจหมายถึง บุคคลสำคัญ ปราชญ์ หรือภูมิปัญญาในท้องถิ่น ฯลฯ

การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในยุคคริสต์ศตวรรษที่ 21 สามารถปรับใช้กับการจัดการศึกษาในทุกระดับชั้น เพียงแต่ขึ้นอยู่กับเนื้อหาและระดับความยากง่ายที่มีความแตกต่างกันออกไป ซึ่งผู้สอนจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนต่าง ๆ เป็นพื้นฐาน เพื่อให้สามารถสังเคราะห์เพื่อเป็นแนวทางนำไปปฏิบัติใช้ตามกระบวนการพัฒนาผู้เรียนได้ (วิภาดา พินลา, 2560) ดังนี้

ขั้นที่ 1 การทบทวนประวัติศาสตร์ เป็นการทบทวนความรู้ความเข้าใจที่มีอยู่เดิมเพื่อ เชื่อมโยงความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวในอดีตทางประวัติศาสตร์ โดยการรับรู้และการสัมผัสจากสื่อต่าง ๆ ที่หลากหลาย อาทิ ภาพ แผนที่ ข่าวเหตุการณ์ สมุดเยี่ยมโรงเรียนวัดที่ศึ้น เรื่องเล่า ตำนาน ฯลฯ แล้วตั้งคำถามถามผู้เรียนเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นว่าใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร ทำไม เป็นต้น

ขั้นที่ 2 การวิเคราะห์ประวัติศาสตร์ เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนแยกแยะข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นออกจากกัน โดยแบ่งผู้เรียนและหัวข้อทางประวัติศาสตร์เป็นกลุ่มช่วยกันระดมสมองเพื่อร่วมกันอภิปราย และอธิบายให้เหตุผลตามความคิดเห็นของผู้เรียนแต่ละคน ผู้สอนอาจใช้เทคนิคการเขียนผังความคิด (Mind mapping) การลงไปศึกษาหาข้อมูลที่แหล่งวิทยาการในชุมชน ฯลฯ ที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับสิ่งที่รู้ด้วยตนเอง เป็นต้น

ขั้นที่ 3 การสังเคราะห์ประวัติศาสตร์ เป็นการนำหลักฐานที่ผ่านการวิเคราะห์ และประเมินคุณค่าแล้วมาตีความและสังเคราะห์ เพื่อให้เกิดความเข้าใจข้อเท็จจริงในรูปแบบของแนวคิดรวบยอดหรือมโนทัศน์เป็นเรื่อง ๆ โดยนำหลักฐานหรือข้อเท็จจริงมาพิจารณาอธิบาย วิพากษ์วิจารณ์ และแสดงความคิดเห็นประกอบอีกครั้ง แล้วจึงสรุปผสมผสานและสังเคราะห์เข้าด้วยกันกลายเป็นความคิดรวบยอดการเรียนรู้จากกลุ่มอื่น ๆ

ขั้นที่ 4 การเผยแพร่ประวัติศาสตร์ เป็นการถ่ายทอดผลงานของผู้เรียนที่สามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ เพื่อนำเสนอในกลุ่มย่อย ๆ ให้เพื่อน ๆ ตีชม และปรับปรุงแก้ไข หรือกระตุ้นหรือเชิญชวนให้บุคคลนอกห้องเรียน เห็นคุณค่าและมีจิตสำนึกในเรื่องราวอันดีงามในอดีต โดยสอดแทรกหลักคุณธรรมจริยธรรมเข้าไปร่วมด้วย เป็นต้น

จากการทบทวนแนวคิดในเบื้องต้นทำให้เห็นว่า นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ต้องให้ความสำคัญกับการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ (Active learning) เพื่อเสริมสร้างทักษะทางประวัติศาสตร์ 1S2C ผ่านการกระบวนการศึกษาทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ การทบทวนประวัติศาสตร์ การวิเคราะห์ประวัติศาสตร์ การสังเคราะห์ประวัติศาสตร์ และการเผยแพร่ประวัติศาสตร์ ด้วยสื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัย มีความหลากหลาย ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน และต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการวิพากษ์ในชั้นเรียนร่วมกัน

นวัตกรรมด้านเครื่องมือหรือสื่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์

ปัจจุบันมีข้อเสนอจำนวนมากเกี่ยวกับเครื่องมือหรือสื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ผู้สอนต้องคำนึงเสมอว่าเครื่องมือที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์นั้น ต้องมีความหลากหลายและยืดหยุ่น สื่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อาจแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ประกอบด้วย

ประเภทที่หนึ่ง สื่อการเรียนรู้ที่เป็นปฐมภูมิหรือหลักฐานขั้นต้น (Primary information) หลักฐานทางประวัติศาสตร์มีอยู่ แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท (นิคม ชมภูหลง, 2545) ได้แก่

1) หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เป็นลายลักษณ์อักษร เช่น ศิลาจารึก ตำรา จดหมายเหตุ พระราชพงศาวดาร บันทึกประจำวัน เอกสารราชการ ข่าวนั่งสือพิมพ์ในอดีต เป็นต้น

2) หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร เช่น เกรียงไกร สมบัติ เสื้อผ้า ภาพถ่าย เป็นต้น ทั้งนี้ ในบางกรณีอาจมีทั้งหลักฐานทั้งสองประเภทอยู่ด้วยกัน เช่น วัด แหล่งโบราณสถานโบราณวัตถุ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เป็นต้น ซึ่งจะมีวิทยาการให้ความรู้ในเรื่องราวประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับข้อความสถานที่ หรือวัตถุชิ้น ๆ

ประเภทที่สอง สื่อการเรียนรู้ที่เป็นทุติยภูมิ หรือหลักฐานชั้นรอง (Secondary information) เป็นข้อมูลหรือชุดองค์ความรู้ที่ผ่านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ เรียบเรียง และจัดทำเป็นสื่อสำหรับการเรียนรู้ (Desinguraj & Kumar, 2021; Haupt, 2013) ได้แก่

1) ชุดความรู้ทั่วไป ซึ่งมีเนื้อหาตามมาตรฐานของหลักสูตรทั้งหนังสือหลักและหนังสือเสริม อาจจัดทำโดยกระทรวงศึกษาธิการหรือสำนักพิมพ์เอกชน

2) พจนานุกรม (Dictionary) เพื่อช่วยเสริมสร้างความเข้าใจคำศัพท์ที่ปรากฏอยู่ในทางประวัติศาสตร์ ทั้งนี้โดยทั่วไปพจนานุกรมมีหลากหลายประเภทมีความเหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละชั้นที่แตกต่างกัน

3) การสร้างแผนที่และแผนภูมิทางประวัติศาสตร์ (Historical maps and charts) ประกอบการสร้างความรู้เข้าใจในเนื้อหาสาระของเหตุการณ์ อาจใช้วาดกระดานหรือแผนที่จริงโดยมีการปักหมุดหรือการทำสัญลักษณ์ประกอบเหตุการณ์นั้น ๆ ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจหัวข้อและพัฒนาทักษะแผนที่ของผู้เรียน

4) ห้องเรียนดิจิทัล (Digital classrooms) การเรียนรู้เนื้อหาทางประวัติศาสตร์ อาจใช้กระดานอัจฉริยะ (Smart boards) เพื่อสร้างความสนใจให้กับผู้เรียนในเรื่องนั้น ๆ รวมทั้งการนำเสนอด้วยโปรแกรม Power Point หนังสือนิทาน วัตถุ ลวดลายทางสถาปัตยกรรม แบบจำลองโบราณสถานต่าง ๆ เป็นต้น

5) การใช้สมุดโน้ต (Notes) บทเรียนที่ใช้ในการประกอบการสอน อาจมีการจัดทำเป็นคลังคำถาม แผนภาพ หรือแผนที่ทางความคิดที่เข้าใจง่ายบรรจุอยู่

6) การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเข้าถึงข้อมูลในอินเทอร์เน็ต (Internet) และสื่อมัลติมีเดีย (Multimedia) เพื่อเข้าถึงข้อมูลเว็บไซต์ที่มีทั้งลักษณะเนื้อหาเชิงข้อมูลที่เป็นข้อความ รูปภาพ ภาพเคลื่อนไหว และ

ข้อความเสี่ยง ประกอบการทำความเข้าใจได้ ซึ่งครูสามารถรวบรวมและแนะนำประกอบการเรียนรู้ เช่น Kindle ซึ่งเป็นอุปกรณ์ที่ออกแบบมาโดยเฉพาะสำหรับการดาวน์โหลดและจัดเก็บหนังสืออิเล็กทรอนิกส์และสิ่งพิมพ์อื่น ๆ สามารถจัดเก็บหนังสือได้มากมาย โดยไม่ต้องแบกหนังสือเรียนหนักๆหรือการใช้ระบบคลาวด์ (Cloud) ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น Google drive เป็นต้น

7) การส่งเสริมการใช้สมาร์ทโฟน ซึ่งจะช่วยเพิ่มความน่าสนใจและเสริมสร้างการเรียนรู้ที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น ในบางกรณีผู้เรียนหรือโรงเรียนอาจมีความพร้อมด้านอุปกรณ์ที่ทันสมัยผู้เรียนสามารถใช้แท็บเล็ตหรือคอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊กได้เช่นกัน รวมทั้งยังสามารถกระตุ้นและสร้างการเรียนรู้ในรูปแบบเกมดิจิทัล (Digital game-based learning) ผ่านเครื่องมือต่าง ๆ เช่น เกม คิวช การแข่งขัน แบบตอบคำถามออนไลน์ เป็นต้น (Sandberg, Maris, and Hoogendoorn, 2014)

จากแนวคิดนวัตกรรมด้านเครื่องมือหรือสื่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในข้างต้น จำเป็นอย่างยิ่งที่การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในปัจจุบันต้องคำนึงถึงเครื่องมือที่เหมาะสมกับผู้เรียน โดยเฉพาะนักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่จัดอยู่ในกลุ่ม Generation alpha มีความคุ้นเคยกับการให้เครื่องมือและสื่อดิจิทัล ใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ตในชีวิตประจำวัน (Internet of things) มากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม เครื่องมือในการศึกษาประวัติศาสตร์นั้น ยังคงมีความจำเป็น ผู้เรียนต้องสามารถเรียนรู้ผ่านเครื่องมือที่ยังอยู่ในรูปแบบอื่น ๆ หรือรูปแบบเดิม เช่น ชุดความรู้ทั่วไป พจนานุกรม แผนที่ และแผนภูมิทางประวัติศาสตร์ ซึ่งแม้จะเป็นเครื่องมือที่ดูเหมือนล้าสมัย แต่สามารถปรับใช้ผสมผสานกับเครื่องมือดิจิทัลและโปรแกรมประยุกต์ต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับประเด็นศึกษาได้เช่นกัน

กรอบแนวคิดนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนและสื่อการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ สำหรับผู้เรียน

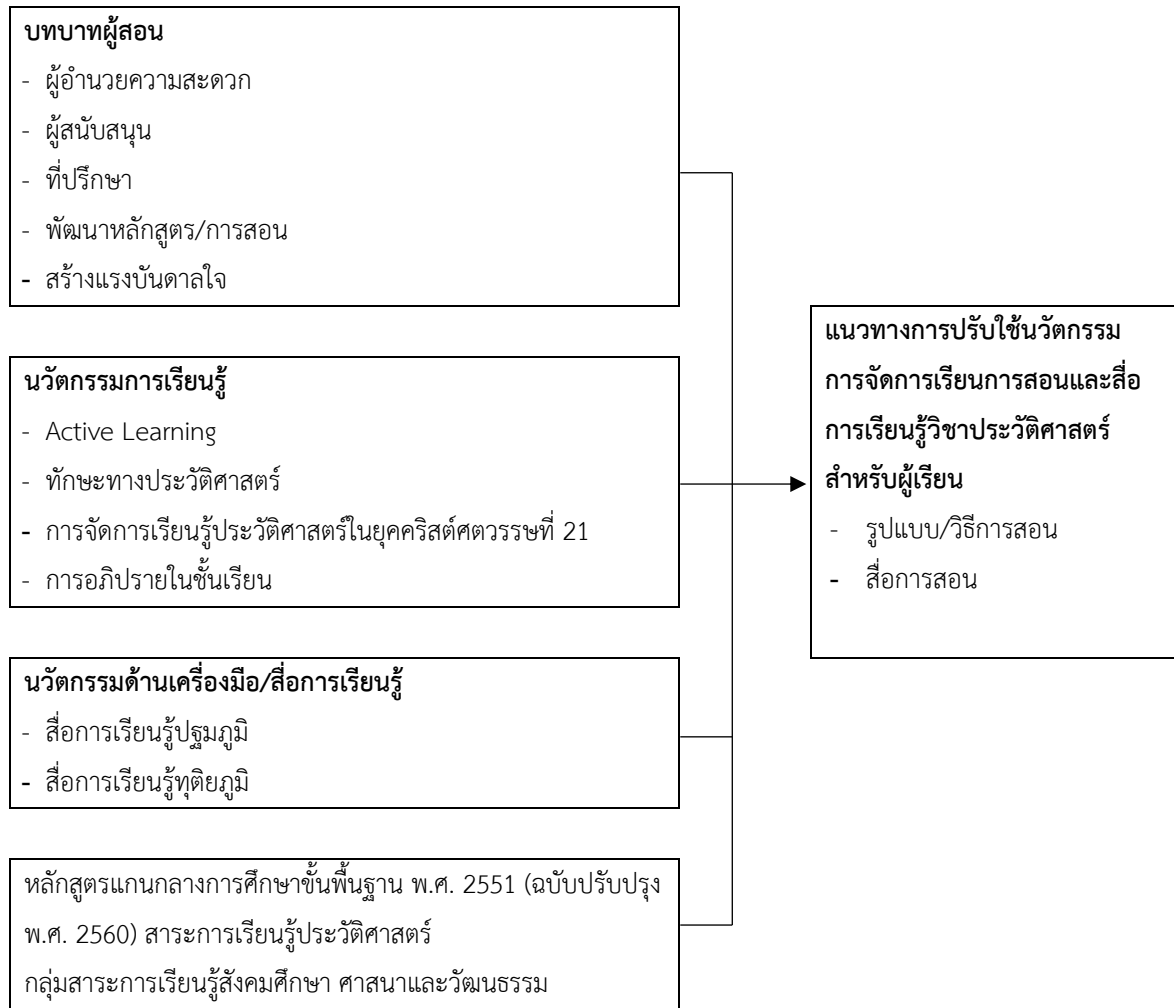
จากการศึกษาทบทวนแนวคิดทฤษฎี วรรณกรรม และบทเรียนต่าง ๆ การพัฒนาและให้ข้อเสนอ นวัตกรรมจัดการเรียนการสอนและสื่อการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์สำหรับผู้เรียน จะเห็นได้ว่า ต้องพิจารณาถึงเงื่อนไขปัจจัย 4 ส่วน สัมพันธ์เข้าด้วยกันเพื่อการออกแบบรูปแบบการสอนหรือวิธีการสอน และสื่อการเรียนรู้

ส่วนที่ 1 บทบาทผู้สอนที่ต้องปรับจากผู้บรรยายเป็นผู้อำนวยการความสะอาดในการอภิปราย ผู้สนับสนุนการเรียนรู้เป็นที่ปรึกษาเมื่อมีข้อสงสัยหรือแนวทางเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสม รวมทั้งพัฒนาหลักสูตรและรูปแบบการสอนที่สอดคล้องกับบริบทแวดล้อมและสถานการณ์ปัจจุบัน บทบาทผู้สอนยังรวมไปถึงการสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนตระหนัก เห็นคุณค่า และเกิดความสนใจในวิชาประวัติศาสตร์

ส่วนที่ 2 นวัตกรรมการเรียนรู้ ต้องปรับเปลี่ยนจากการบรรยายไปสู่การเรียนรู้เชิงปฏิบัติ (Active Learning) การปลูกฝังถึงแนวทางการศึกษาประวัติศาสตร์ ที่ถูกต้องในรูปแบบทักษะ การเข้าใจกระบวนการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในยุคคริสต์ศตวรรษที่ 21 ที่มีแบบแผนขั้นตอนที่ชัดเจน ได้รับการยอมรับและน่าเชื่อถือ และใช้รูปแบบการเรียนรู้เชิงอภิปราย (Discussion) เป็นเครื่องมือในการสังเคราะห์และตกผลึกองค์ความรู้ อันเป็นการปลูกฝังความเคารพซึ่งกันและกันของผู้เรียน

ส่วนที่ 3 การพิจารณาเลือกใช้สื่อการเรียนรู้การสอนที่ปรากฏอยู่ทั้งสื่อการเรียนรู้ปฐมภูมิ และสื่อการเรียนรู้ทุติยภูมิ ได้อย่างเหมาะสมกับประเด็นศึกษา และส่วนที่ 4 การทบทวน แกนสาระการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ซึ่งข้อมูลทั้ง 4 ส่วนนี้ ผู้เขียนจะนำมาใช้ในการประมวลผล วิเคราะห์ และสังเคราะห์เป็นข้อเสนอแนะสำหรับ

เป็นแนวทางปรับใช้นวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนและสื่อการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ สำหรับผู้เรียน ที่เหมาะสมต่อไป

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดพัฒนาแนวทางการปรับใช้นวัตกรรมจัดการเรียนการสอน และสื่อการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ สำหรับผู้เรียน

แนวทางการปรับใช้นวัตกรรมจัดการเรียนการสอนและสื่อการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ สำหรับผู้เรียน

เมื่อได้มีการทบทวนนวัตกรรมด้านบทบาทของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์บนฐานนวัตกรรม นวัตกรรมเทคนิคการสอนวิชาประวัติศาสตร์ แนวทางจัดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ (Active learning) ตามที่ กระทรวงศึกษาธิการกำหนด และนวัตกรรมด้านเครื่องมือหรือสื่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ในที่นี้จะ เป็น ตัวอย่างการให้ข้อเสนอแนะแนวทางการปรับใช้นวัตกรรมจัดการเรียนการสอนและสื่อการเรียนรู้ วิชาประวัติศาสตร์ สำหรับผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ไปปรับใช้ให้มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับ ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ ตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดไว้อย่างชัดเจน ซึ่งผู้สอน สามารถนำไปใช้ในการออกแบบการจัดการเรียนการสอน การใช้เครื่องมือหรือสื่อการเรียนสอนและตัวอย่าง และเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนในระดับชั้นอื่น ๆ ต่อไป ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 วิธีการสอนและสื่อการสอนรายวิชาประวัติศาสตร์ไทยสำหรับผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ระดับชั้น	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	การจัดการเรียนการสอน/สื่อการเรียนรู้
มาตรฐาน ส. 4.1 เข้าใจความหมายความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเป็นระบบ		
ม.1	- ความสำคัญของช่วงเวลาในการศึกษาประวัติศาสตร์ - ความสำคัญของอดีตที่มีต่ปัจจุบันและอนาคต - ตัวอย่างการใช้เวลา ช่วงเวลา และยุคสมัยที่ปรากฏในเอกสารต่าง ๆ - ที่มาของศักราช ได้แก่ จ.ศ., ม.ศ., ร.ศ., พ.ศ., ค.ศ. และ ฮ.ศ. และวิธีการเทียบศักราช และตัวอย่าง - ความหมายและความสำคัญของประวัติศาสตร์ - วิธีการทางประวัติศาสตร์ - ตัวอย่างหลักฐานการศึกษา และตัวอย่างสมัยสุโขทัย - นำวิธีการทางประวัติศาสตร์ไปใช้ศึกษาเรื่องราวประวัติศาสตร์ไทยและท้องถิ่น	วิธีการสอน - การบรรยาย และยกตัวอย่าง - การสาธิต - ตั้งคำถาม/โจทย์ และฝึกปฏิบัติ สื่อการสอน - หนังสือเรียน - สูตรคำนวณศักราชโปรแกรมคำนวณเทียบปี (เช่น พ.ศ./ค.ศ./ร.ศ. จ.ศ.) - สมุดโน้ต: ตารางเปรียบเทียบเหตุการณ์สำคัญในช่วงเวลาเดียวกันระหว่างประวัติศาสตร์ไทย-ท้องถิ่น และภาพประกอบ - เกมดิจิทัล วิธีการสอน - การบรรยาย และยกตัวอย่าง - สาธิตวิธีการค้นคว้าทางประวัติศาสตร์ - อภิปรายในชั้นเรียน สื่อการสอน - ชุดความรู้ทั่วไป (สื่ออิเล็กทรอนิกส์) - หนังสือเรียน และหนังสือแนะนำอ่านเพิ่มเติม - ห้องเรียนดิจิทัล: แผนภาพแสดงขั้นตอนการศึกษาทางประวัติศาสตร์ - อินเทอร์เน็ตและสื่อดิจิทัล: แสดงตัวอย่างหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เช่น ศิลจารึก พงศาวดาร บันทึกชาวต่างชาติ จดหมายเหตุ เป็นต้น - เอกสาร หนังสือ ชุดองค์ความรู้แบบอิเล็กทรอนิกส์ เช่น Google Drive - เกมดิจิทัล

ระดับชั้น	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	การจัดการเรียนการสอน/สื่อการเรียนรู้
ม. 2	- วิธีการประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในลักษณะต่าง ๆ อย่างง่าย ๆ เช่น ภูมิหลังผู้ทำ สาเหตุ ช่วงเวลา รูปลักษณะของหลักฐานทางประวัติศาสตร์นั้น ๆ - ตัวอย่างการประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ไทยและท้องถิ่น หรือหลักฐานสมัยอยุธยา - ตัวอย่างการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ สมัยอยุธยาและธนบุรี เช่น ข้อความบางตอนในพงศาวดาร จดหมายเหตุชาวต่างชาติ - การแยกแยะระหว่างหลักฐานที่เป็นข้อเท็จจริงและความคิดเห็นทางประวัติศาสตร์ - ตัวอย่างการตีความข้อมูลจากหลักฐานสมัยอยุธยาและธนบุรี - ความสำคัญของการวิเคราะห์ข้อมูลและการตีความทางประวัติศาสตร์	วิธีการสอน - บรรยาย และยกตัวอย่าง - สาธิตวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือ การตั้งข้อสังเกต และการเทียบเคียง - การให้ผู้เรียนทดลองค้นคว้า - อภิปรายกระบวนการตรวจสอบและพิสูจน์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล สื่อการสอน - หนังสือเรียน และหนังสือแนะนำเพิ่มเติม - ห้องเรียนดิจิทัล: 1) ตัวอย่างหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่น่าเชื่อถือสมัย เช่น พงศาวดารไทยและประเทศเพื่อนบ้าน และหลักฐานทางโบราณคดี 2) ตัวอย่างหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เป็นข้อคิดเห็น เช่น บันทึกชาวต่างชาติ คำให้การชาวกรุงเก่า - โน้ตบุ๊ก/สมาร์ทโฟน: ข้อมูลเพิ่มเติมหลักฐานหลักและหลักฐานโต้แย้ง (นำมาสู่การอภิปราย) หรือบทความทางวิชาการที่สืบค้นได้ มีความน่าเชื่อถือและแสดงถึงข้อถกเถียงต่าง ๆ - เอกสาร หนังสือ ชุดองค์ความรู้แบบอิเล็กทรอนิกส์ เช่น Google Drive - ไฟล์ตารางเทมเพลต (Template) ในรูปแบบ (MS. Word/Power Point หรือ Canva) สำหรับนำมาใช้วิเคราะห์เทียบเคียงสาระสำคัญข้อมูลที่ได้และแหล่งอ้างอิง - เกมดิจิทัล

ระดับชั้น	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	การจัดการเรียนการสอน/สื่อการเรียนรู้
ม. 3	- ขั้นตอนของวิธีการทางประวัติศาสตร์สำหรับการศึกษาเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น - นำวิธีการทางประวัติศาสตร์มาใช้ในการศึกษาเรื่องราวตนเอง ครอบครัว และท้องถิ่น - วิเคราะห์เหตุการณ์สำคัญในสมัยรัตนโกสินทร์ โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์	วิธีการสอน - บรรยาย และยกตัวอย่าง - มอบหมายใบงาน/โครงการ: แบ่งหัวข้อศึกษาข้อมูลเชิงลึกประวัติศาสตร์รัตนโกสินทร์และท้องถิ่น (งานกลุ่ม) - อภิปราย ตั้งคำถามชวนคิดเพื่อร่วมกันแลกเปลี่ยนมุมมองและทัศนะทางประวัติศาสตร์ และแสดงหลักฐานอื่น ๆ เพื่อสนับสนุนและโต้แย้ง สื่อการสอน - ห้องเรียนดิจิทัล: แผนภาพแสดงกระบวนการศึกษาทางประวัติศาสตร์ที่ต้อง - ใบงาน: 1) ระดมความคิดเห็นและช่วยกันวิเคราะห์ข้อมูลจากหลักฐานที่หยิบยกขึ้นมาในชั้นเรียน (ท้องถิ่น/รัตนโกสินทร์) 2) จัดทำแผนภาพช่วงเวลา (Timeline) ประวัติตนเองและครอบครัว - เอกสาร หนังสือ ชุดองค์ความรู้แบบอิเล็กทรอนิกส์ เช่น Google Drive - เกมดิจิทัล
มาตรฐาน ส. 4.2 เขาใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบันในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง และตระหนักถึงความสำคัญและความสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น		
ม.1	- ที่ตั้งและสภาพทางภูมิศาสตร์ของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ที่มีผลต่อการพัฒนาทางด้านต่าง ๆ - พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ สังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	วิธีการสอน - การบรรยาย และอธิบาย - มอบหมายใบงาน/โครงการ - อภิปรายในชั้นเรียนเชื่อมโยงระหว่างเหตุการณ์อดีตกับสถานการณ์ปัจจุบัน

ระดับชั้น	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	การจัดการเรียนการสอน/สื่อการเรียนรู้
	- ที่ตั้งและความสำคัญของแหล่งอารยธรรมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น แหล่งมรดกโลก - อิทธิพลของอารยธรรมโบราณ ในดินแดนไทยที่มีต่อพัฒนาการของสังคมไทยในปัจจุบัน	สื่อการสอน - แผนที่และอุปกรณ์ เช่น หมด ธง - สัญลักษณ์สื่อดิจิทัล : 1) แผนภาพ Timeline ประวัติศาสตร์ - รูปภาพประกอบการอธิบาย - อินเทอร์เน็ตและสื่อมัลติมีเดีย: 1) วิดีทัศน์เชิงสารคดีข้อเท็จจริง และข้อถกเถียงทางประวัติศาสตร์ 2) การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมจากสมาร์ตโฟน โน้ตบุ๊ก และคอมพิวเตอร์โรงเรียน
ม. 2	- ที่ตั้งและสภาพทางภูมิศาสตร์ ของภูมิภาคต่าง ๆ ในทวีปเอเชีย (ยกเว้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้) ที่มีผลต่อพัฒนาการโดยสังเขป - พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ สังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของ ภูมิภาคเอเชีย (ยกเว้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้) - ที่ตั้งและความสำคัญของแหล่ง อารยธรรม ตะวันออกและแหล่งมรดก อิทธิพลของอารยธรรมโบราณที่มีต่อภูมิภาคเอเชียในปัจจุบัน	- ทักษะศึกษาแหล่งอารยธรรมหรือพิพิธภัณฑ์ในท้องถิ่น (ถ้ามี) - เกมดิจิทัล
ม.3	- ที่ตั้งและสภาพทางภูมิศาสตร์ของ ภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก (ยกเว้นเอเชีย) ที่มีผลต่อพัฒนาการโดยสังเขป - พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ สังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของ ภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก (ยกเว้นเอเชีย) โดยสังเขป - อิทธิพลของอารยธรรมตะวันตก ที่มีผลต่อพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก โดยสังเขป - ความร่วมมือและความขัดแย้ง ในคริสต์ศตวรรษที่ 20 เช่น สงครามโลกครั้งที่ 1 ครั้งที่ 2 สงครามเย็น องค์การความร่วมมือระหว่างประเทศ	

ระดับชั้น	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	การจัดการเรียนการสอน/สื่อการเรียนรู้
มาตรฐาน ส. 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญา มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย		
ม.1	- สมัยก่อนประวัติศาสตร์ในดินแดนไทยโดยสังเขป - รัฐโบราณและรัฐไทยในดินแดนไทย เช่น ศรีวิชัย ตามพริ้งค์ ทวารวดี ล้านนา นครศรีธรรมราช สุพรรณภูมิ - การสถาปนาอาณาจักรสุโขทัยและปัจจัยที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอก - พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัยในด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจและสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ วัฒนธรรมสุโขทัย ภูมิปัญญาไทยในสมัยสุโขทัย - ความเสื่อมของอาณาจักรสุโขทัย	วิธีการสอน - การบรรยาย และอธิบาย - มอบหมายใบงาน/โครงการเพื่อนำเสนอข้อมูล - อภิปราย ตั้งคำถามชวนคิดเพื่อร่วมกัน แลกเปลี่ยนมุมมองและทัศนะทางประวัติศาสตร์ และแสดงหลักฐานอื่นๆ เพื่อสนับสนุนและโต้แย้ง สื่อการสอน - ห้องเรียนดิจิทัล: 1) แผนภาพ Timeline ประวัติศาสตร์ 2) แผนภาพความคิดปัจจัยภายใน-ภายนอก 3) แผนที่ทางประวัติศาสตร์ 4) ภาพประกอบหลักฐานทางประวัติศาสตร์กระแสหลัก และข้อโต้แย้ง 5) ภาพประกอบบุคคลสำคัญ - อินเทอร์เน็ตและสื่อมัลติมีเดีย: 1) วีดิทัศน์เชิงสารคดีข้อเท็จจริง และข้อถกเถียงทางประวัติศาสตร์ 2) ภาพยนตร์ทางประวัติศาสตร์ (การบ้าน) - ทัศนศึกษาแหล่งอารยธรรม พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติในท้องถิ่น (ถ้ามี) - เอกสาร หนังสือ ชุดองค์ความรู้แบบอิเล็กทรอนิกส์ เช่น Google Drive - เกมดิจิทัล
ม.2	- การสถาปนาอาณาจักรอยุธยา - ปัจจัยที่ส่งผลต่อสภามหาเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรอยุธยา - พัฒนาการของอาณาจักรอยุธยาในด้านการเมืองการปกครอง สังคม เศรษฐกิจและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ - การเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 1 และการกู้เอกราช - ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยอยุธยา - การเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 การกู้เอกราชและการสถาปนาอาณาจักรธนบุรี - ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยธนบุรี - วิถีกรรมของบรรพบุรุษไทยและของบุคคลสำคัญของไทยที่มีส่วนสร้างชาติไทย เช่น สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 พระสุริโยทัย พระนเรศวร พระนารายณ์ พระเจ้าตากสิน พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก เป็นต้น	- ทัศนศึกษาแหล่งอารยธรรม พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติในท้องถิ่น (ถ้ามี) - เอกสาร หนังสือ ชุดองค์ความรู้แบบอิเล็กทรอนิกส์ เช่น Google Drive - เกมดิจิทัล
ม.3	- การสถาปนากรุงเทพมหานครเป็นราชธานี - ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคง และความเจริญรุ่งเรืองของไทยในสมัยรัตนโกสินทร์	

ระดับชั้น	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	การจัดการเรียนการสอน/สื่อการเรียนรู้
	- บทบาทของพระมหากษัตริย์ไทยในราชวงศ์จักรี - พัฒนาการของไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ทางด้าน การเมือง การปกครอง สังคม เศรษฐกิจ และ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ตามช่วงสมัยต่าง ๆ - เหตุการณ์สำคัญสมัยรัตนโกสินทร์ที่มีผลต่อชาติไทย เช่น การทำสนธิสัญญาเบาว์ริงในสมัย การปฏิรูป ประเทศ สงครามโลกครั้งที่ 1-2 โดยวิเคราะห์สาเหตุ ปัจจัยและผลของเหตุการณ์ต่าง ๆ - ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย ในสมัยรัตนโกสินทร์ที่ มีอิทธิพลต่อการพัฒนาชาติจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะ รัชกาลที่ 9 และพระราชินี (พันปีหลวง) - บทบาทของไทยตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครอง จนถึงปัจจุบันในสังคมโลก	

บทสรุป

การสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาสำหรับวิชาประวัติศาสตร์ไทยของผู้เรียน มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย เกิดทักษะทางประวัติศาสตร์ในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ แยกแยะข้อมูลข้อเท็จจริงกับข้อคิดเห็นทางประวัติศาสตร์ มีกระบวนการคิดเชิงระบบ (Systematic thinking) และการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical thinking) โดยบทบาทของผู้สอนจะต้องให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบอภิปราย (Discussion) มากกว่าการบรรยาย (Lecture) ในชั้นเรียน บทบาทของผู้สอนจึงเปลี่ยนจากผู้บรรยายไปสู่การเป็นผู้อำนวยความสะดวก ผู้สนับสนุน และให้คำปรึกษากระบวนการเรียนรู้และการเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือและเหมาะสม การพัฒนาหลักสูตรและรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่น่าสนใจ และสร้างแรงบันดาลใจในการศึกษาวิชาประวัติศาสตร์แก่ผู้เรียน รวมทั้งให้ความสำคัญกับการมอบหมายงานในรูปแบบใบงานและโครงงาน เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ (Active learning) มากกว่าการป้อนข้อมูลหรือองค์ความรู้จากผู้สอนเพียงอย่างเดียว

การจัดการเรียนการสอนในรูปแบบอภิปราย (Discussion) ต้องนำมาผสมผสานเข้ากับกระบวนการศึกษาทางประวัติศาสตร์ เพื่อการเสริมสร้างผู้เรียนให้เกิดทักษะทางประวัติศาสตร์ 1S2C ตามที่กระทรวงศึกษาธิการคาดหวังนั้น ต้องมีการออกแบบการเรียนการสอนที่ครอบคลุมกระบวนการศึกษาทางประวัติศาสตร์ที่ถูกต้อง ตั้งแต่ขั้นการรู้จักหลักฐานที่หลากหลาย (Sourcing) ขั้นการประเมินคุณค่าของหลักฐานหรือการวิพากษ์หลักฐาน (Corroboration) และขั้นการวิเคราะห์สังเคราะห์โดยใช้ข้อมูลผ่านการวิพากษ์กับข้อมูลอื่น ๆ (Contextualizing) ซึ่งผู้สอนอาจเสนอหัวข้อในชั้นเรียน หรือมอบหมายใบงานหรือโครงงาน (เดี่ยวหรือกลุ่ม) ตามความเหมาะสมของระยะเวลา ความยากง่ายของหัวข้อและการเข้าถึงแหล่งข้อมูล คอยให้คำแนะนำการแสวงหาข้อมูลและหลักฐานต่าง ๆ รวมทั้งผู้สอนต้องมี

ความเป็นกลางเพื่อทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการอภิปราย ตลอดจนสามารถชวนคิดชวนคุยเพื่อสรุปบทเรียนที่ได้ในแต่ละหัวข้อ

นอกจากนี้ บทบาทผู้สอนต้องให้ความสำคัญกับการใช้เครื่องมือหรือสื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัย สอดรับกับพฤติกรรมการเรียนรู้ของพลเมืองในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อการสอนที่ต้องมีการออกแบบและเลือกใช้เครื่องมือดิจิทัล เพื่อให้ผู้เรียนเห็นภาพทางความคิดในรูปแบบต่าง ๆ และภาพหลักฐานทางประวัติศาสตร์จริงเพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ทั้งหลักฐานขั้นต้น (Primary information) เช่น ภาพพงศาวดาร ภาพศิลาจารึก ภาพจดหมายเหตุ ภาพบันทึกชาวต่างชาติ ภาพโบราณสถานและโบราณวัตถุ แหล่งเรียนรู้หรือพิพิธภัณฑ์ที่มีอยู่ในท้องถิ่น เป็นต้น และหลักฐานขั้นรอง (Secondary information) เช่น หนังสือเรียน หนังสือเสริม ห้องเรียนดิจิทัล สมุดโน้ต อินเทอร์เน็ต รวมทั้งเอกสาร หนังสือ และชุดองค์ความรู้แบบอิเล็กทรอนิกส์ หรือเกมดิจิทัลให้มีความน่าสนใจและกระตุ้นการเรียนรู้ เป็นต้น สื่อการเรียนการสอนเหล่านี้ ผู้สอนต้องสามารถประเมินศักยภาพของผู้เรียนแต่ละระดับชั้น ความยากง่ายของเนื้อหาหรือหัวข้อ และข้อจำกัดด้านระยะเวลาและความสามารถในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลของผู้เรียน เพื่อนำมาปรับใช้กับตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์สำหรับผู้เรียน ตามที่กระทรวงศึกษากำหนดได้อย่างเหมาะสม ดังนั้น นวัตกรรมการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์สำหรับผู้เรียน ควรปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอน และสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมตามที่ได้สังเคราะห์ไว้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง. กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). *แนวการจัดกิจกรรม Active learning ที่เสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์: ประวัติศาสตร์ชาติไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- นิคม ชมภูหลง. (2545). *วิธีการและขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา*. มหาสารคาม: อภิชาติการพิมพ์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2537). *หลักและวิธีการสอน*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- มหาวิทยาลัยขอนแก่น. (ม.ป.ป., 15 กรกฎาคม). *วิธีสอนแบบอภิปราย (Discussion method)*. https://prezi.com/2ysjepi_msdy/discussion-method/
- วิภาดา พินลา. (2560). เทคนิคการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สำหรับครูสังคมศึกษาในยุคคริสต์ศตวรรษที่ 21. *วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 30(2), 1-19.
- Desinguraj, S., & Kumar, S.S. (2021). Innovative method of teaching In history-school level. *Universe International. Journal of Interdisciplinary Research*, 1(10), 1-7.
- Haupt, P.M. (2013). Connecting the dots: History teaching in the 21st century classroom-juggling reason, technology and multi-media in the world of the young technophile. *Yesterday & Today*, 10, 167-173.

- Moreira, A.I., Alves, L.A.M., & Duarte, P. (2022). Teaching (History) in the 21st century: New competencies with identical contents. *Estudos Ibero-Americanos*, 48(1). 1-16.
- Piña, O.D. (2018). Teaching history: Innovation and continuity since Rafael Altamira. *Spanish, Journal of Pedagogy*, 76(269), 141-155.
- Sandberg, J., Maris, M., & Hoogendoorn, P. (2014). The added value of a gaming context and intelligent adaptation for a mobile learning application for vocabulary learning. *Comput. Educ.* 76, 119–130.
- Suslov, A.Y., Salimgareev, M. V., & Khammato, S.S. (2017). Innovative methods of teaching History at modern universities. *The Education and Science Journal*, 19(9). 70-85.